

PATEIKIAMOS INFORMACIJOS APIBENDRINIMAS				PASTABOS
Bendra ekonominė informacija				
	21-RUGS-23	28-RUGS-23	Pokytis	TR Centrinis bankas, TCB kursas paprastai žemesnis nei rinkos
1 EUR = ... TRY	28.7571	28.8083	0.2%	
1 USD = ... TRY	27.002	27.3752	1.4%	
Borsa Istanbul (BIST-100 indeksas)	8.000	8.253	3.2%	
<p><u>Buvo pristatyta 2024-2026 Turkijos vidutinio laikotarpio ekonomikos programa.</u> Numatoma, kad Turkijos BVP šiais metais padidės 4,4 proc., 2024 m. – 4 proc., 2025 m. – 4,5 proc., o 2026 m. – 5 proc. Programoje netrūksta optimizmo: prognozuojama, kad pajamos vienam gyventojui 2023 m. viršys 12 400 USD, o 2024 m. pasieks 12 875 USD, 2025 m. - 13 717 USD, ir 2026 m. - 14 855 USD; nedarbo lygis palaipsniui mažės iki 10,1 proc. 2023 m., 2024 m. – 10,3 proc., 2025 m. – 9,9 proc., o 2026 m. – 9,3 proc.; nors metinė infliacija Turkijoje iki šių metų pabaigos pasieks 65 proc., prognozuojama, kad nuo 2024 m. sumažės iki 33 proc., 2025 m. – iki 15,2 proc., o 2026 m. iki vienaženkliai 8,5 proc.; 2023 m. šalies eksporto tikslas yra 255 mlrd. USD, o 2026 m. – 302,2 mlrd. USD; atsižvelgiant į pasaulyje atšauktus kelionių apribojimus pakoreguotos turizmo pajamos 2023 m.: siekiama padidinti iki 55,6 mlrd. USD, o 2026 m. – iki 71,3 mlrd. USD.</p> <p>Naujoji programa yra pagrįsta septyniais ramsčiais, įskaitant augimą ir prekybą, darbo jėgą ir užimtumą, kainų ir finansinį stabilumą, viešuosius finansus, nelaimių valdymą, ekologišką ir skaitmeninę transformaciją bei verslo ir investicijų aplinką. Lyginant su 2023-2025 programa, atsirado naujos temos: stichinių nelaimių suvaldymas, skaitmeninė transformacija ir verslo bei investicinė aplinka.</p> <p>Tačiau Turkijos ekonomikos politikos tyrimų centras nėra toks optimistiškas – pastarasis prognozuoja ženkliai didėsią biudžeto išlaidas, dėl išlaidų rekonstrukcijoms po žemės drebėjimo, išankstinės pensijų reformos sąnaudų ir stipriai pakeltų viešojo sektoriaus darbuotojų atlyginimų, taip pat įvertinant išlaidų padidėjimą dėl valiutos kurso nuvertėjimo ir didėjančių palūkanų. Kalbant apie biudžeto pajamas, optimizmo taip pat mažai – prognozuojama, kad sulėtėjusi vidaus paklausa ir dalies ekonomikos pasitraukimas į šešėlį apribos galimybes gauti pajamų iš mokesčių didinimo.</p>				<p>Turkijos ekonomikos politikos tyrimų centras</p>
<p>TR Centrinis bankas dar kartą padidino palūkanų normą – šį kartą iki 30%. Tai jau ketvirtas kėlimas šiais metais – birželio mėnesį palūkanų norma buvo pakelta 6.5% iki 15%, liepos mėnesį dar 2.5% - iki 17.5%, rugpjūčio – iki 25%. Prognozuojama, kad palūkanų norma ir toliau bus didinama - 2023 m. gale pasieks 40 proc., o 2024 m. antrąjį ketvirtį – 45 proc.</p>				<p>Reuters Turkijos ekonomikos politikos tyrimų centras</p>
<p>Liepos ir rugpjūčio mėnesiais infliacija išliko aukštesnė nei tikėtasi, TR CB pinigų politikos komiteto nuomone, pirmiausia dėl pakeltų mokesčių ir dėl pakitusio nacionalinės valiutos kurso išaugusių kaštų. Komitetas taip pat pažymėjo, kad tiesioginės užsienio investicijos, gerėjančios finansavimo iš išorės sąlygos (TR Finansų ministras rugsėjo mėnesį dalyvavo Goldman Sachs organizuotame investuotojų forume JAV, taip pat TR – JAV verslo tarybos organizuotoje TR investicijų konferencijoje, kurių metu akcentavo aukščiausio TR politinio lygmens įsitraukimą į investicijų skatinimą ir paramą infliacijos kontrolės politikai), užsienio valiutos atsargų didinimas, pajamų iš turizmo teigiama įtaka einamosios</p>				<p>Bloomberg T24</p>

AKTUALIOS TURKIJOS EKONOMINĖS INFORMACIJOS SUVESTINĖ

2023 m. rugsėjo mėn.

sąskaitos balansui, didėjanti Turkijos liromis denominuoto turto paklausa vidaus ir užsienio šalyse turėtų prisidėti prie kainų stabilumo. Tuo tarpu Goldman Sachs padidino Turkijos einamosios sąskaitos deficito prognozę 2023 m. nuo 38 mlrd. USD iki 43 mlrd.																																											
Padidėjus ekonominiam nuspėjamumui, tikimasi, kad Turkijoje užsienio investicijos pasieks 215 mlrd. USD (35 mlrd. USD Pasaulio banko, 30 mlrd. USD Europos investuotojų ir 150 mlrd. USD Persijos įlankos šalių).																																											
2023 m. rugpjūčio mėn. eksportas padidėjo 1,6%, o importas sumažėjo 6,9%. Remiantis negalutiniais duomenimis, 2023 m. rugpjūčio mėn. eksportas sudarė 21 mlrd. 615 mln. USD, o importas sudarė 30 mlrd. 271 mln. USD ir sumažėjo 6,9%. 2023 m. sausio-rugpjūčio mėn. eksportas sumažėjo 0,4 proc., o importas padidėjo 3,4 proc. Energijos ir nerezervinio aukso, neįskaitant eksporto ir importo, rugpjūčio mėn. padidėjo atitinkamai 0,7%, 0,9%.																																											
2023 m. gegužės–rugpjūčio mėnesiais smarkiai nukritęs ekonomikos pasitikėjimo rodiklis atsigavo ir šiek tiek padidėjo: 1,3 proc. – nuo 94,1 iki 95,4. Šis sudėtinio indekso padidėjimas susijęs su tam tikru vartotojų ir kai kurių sektorių pasitikėjimo indeksų (t. y. pramonės sektoriaus, statybos ir mažmeninės prekybos) pagerėjimu. Nuo 2023 m. birželio kritęs vartotojų pasitikėjimo rodiklis rugsėjo mėn. padidėjo 5,1% nuo 68,0 rugpjūtį iki 71,5. Priešingai nei ankstesniais mėnesiais, praktiškai visose subrodiklių kategorijose rugsėjo mėnesį fiksuotas augimas. Subrodiklis "Namų ūkio finansinė padėtis" padidėjo nežymiai – 0,1% iki 56,2, subrodiklis "namų ūkio finansinės padėties lūkesčiai per ateinančius 12 mėnesių" – 8,1% nuo 63,7 iki 68,9, subrodiklis "bendros ekonominės padėties lūkesčiai per ateinančius 12 mėnesių" – 7,8%, nuo 63,1 iki 68,0, o subrodiklis "pinigai ilgalaikio vartojimo prekėms per ateinančius 12 mėnesių, palyginti su pastarųjų 12 mėnesių laikotarpiu" – 4,2% nuo 89,0 iki 92,7.																																											
<table border="1"> <thead> <tr> <th rowspan="2"></th> <th colspan="2">Rodiklis</th> <th colspan="2">Pokytis, lyginant su ankstesniu mėnesiu (%)</th> </tr> <tr> <th>Rugpjūtis</th> <th>Rugsėjis</th> <th>Rugpjūtis</th> <th>Rugsėjis</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Ekonominių vertinimų rodiklis</td> <td>94.1</td> <td>95.4</td> <td>-5.2</td> <td>1.3</td> </tr> <tr> <td>Vartotojų pasitikėjimo rodiklis</td> <td>68.0</td> <td>71.5</td> <td>-15.1</td> <td>5.1</td> </tr> <tr> <td>Pramonės pasitikėjimo rodiklis</td> <td>104.6</td> <td>105.1</td> <td>-0.3</td> <td>0.5</td> </tr> <tr> <td>Paslaugų sektoriaus pasitikėjimo rodiklis</td> <td>115.3</td> <td>113.0</td> <td>-1.7</td> <td>-2.0</td> </tr> <tr> <td>Mažmeninės prekybos pasitikėjimo rodiklis</td> <td>114.3</td> <td>117.7</td> <td>-0.4</td> <td>3.0</td> </tr> <tr> <td>Statybos pasitikėjimo rodiklis</td> <td>87.4</td> <td>88.3</td> <td>-0.7</td> <td>1.0</td> </tr> </tbody> </table>						Rodiklis		Pokytis, lyginant su ankstesniu mėnesiu (%)		Rugpjūtis	Rugsėjis	Rugpjūtis	Rugsėjis	Ekonominių vertinimų rodiklis	94.1	95.4	-5.2	1.3	Vartotojų pasitikėjimo rodiklis	68.0	71.5	-15.1	5.1	Pramonės pasitikėjimo rodiklis	104.6	105.1	-0.3	0.5	Paslaugų sektoriaus pasitikėjimo rodiklis	115.3	113.0	-1.7	-2.0	Mažmeninės prekybos pasitikėjimo rodiklis	114.3	117.7	-0.4	3.0	Statybos pasitikėjimo rodiklis	87.4	88.3	-0.7	1.0
	Rodiklis		Pokytis, lyginant su ankstesniu mėnesiu (%)																																								
	Rugpjūtis	Rugsėjis	Rugpjūtis	Rugsėjis																																							
Ekonominių vertinimų rodiklis	94.1	95.4	-5.2	1.3																																							
Vartotojų pasitikėjimo rodiklis	68.0	71.5	-15.1	5.1																																							
Pramonės pasitikėjimo rodiklis	104.6	105.1	-0.3	0.5																																							
Paslaugų sektoriaus pasitikėjimo rodiklis	115.3	113.0	-1.7	-2.0																																							
Mažmeninės prekybos pasitikėjimo rodiklis	114.3	117.7	-0.4	3.0																																							
Statybos pasitikėjimo rodiklis	87.4	88.3	-0.7	1.0																																							
Rugsėjo mėnesį mėnesio infliacija kilo 4,75 %, o metinė toliau didėjo ir pasiekė 61,9 %. Rodiklis iš esmės atitinka vidutinio laikotarpio ekonomikos prognozuojamą 65 % metinės infliacijos rodiklį.																																											
Remiantis vartotojų kainomis, rugsėjį labiausiai pabrango universitetinis išsilavinimas – 127,72 proc., labiausia atpigo bulvės ir kt. šakniagumbiai – 4,31 proc. Taip pat rugsėjį brango cigaretės – 11,08 proc., kiaušiniai ir su kiaušiniiais susiję produktai – 9,52 proc., kava – 8,31 proc., cukrus – 7,75 proc., šviežias pienas – 7,73 proc. Mažiausiai pabrango delikatesų kategorijos gaminiai – 0,19 proc., papuošalai, laikrodžiai – 0,57 proc., margarinai – 0,75 proc., vaikiški drabužiai – 0,82 proc., vyriški drabužiai – 1,67 proc., ryžiai – 1,69 proc. sviestas – 1,71 proc.																																											
Lietuvos verslo plėtrai aktuali informacija																																											

[Turkiyegazetesi](#)[TUIK](#), lyginamasis pokytis su 2022-08 %[TUIK](#)
100 viršijantis rodiklis rodo pasitenkinimą ekonomine situacija, rodiklis mažiau 100 rodo nepasitenkinimą[AnadoluAjansiv](#)

Paskelbta 2023 m. pirmojo pusmečio viešųjų pirkimų statistika. Per ataskaitinį laikotarpį išsiplėtė viešųjų pirkimų rinka ir padaugėjo konkursų, kuriuose kviečiami trys konkurso dalyviai, o ne skelbiamas pranešimas apie konkursą.	
Logistika	
2023-11-15 įvyks viena didžiausių regiono logistikos parodų - Logitrans, International Transport Logistics Exhibition 2023 .	
Energetika	
<p>Turkija ėmėsi veiksmų, siekdama tapti gamtinių dujų centru – šiemet pasirašė gamtinių dujų eksporto sutartis su 4 Europos šalimis (detalesnė informacija žemiau), dujų tiekimui naudojamas Vakarų Balkanų dujotiekis. Ankaros Krizių ir politikos tyrimo centro teigimu, Europa savo dujų poreikius bando patenkinti suskystintomis gamtinėmis dujomis (SGD), tačiau dauguma sutarčių SGD rinkoje jau pasirašytos ir tiekimas daugiausia nukreiptas į Azijos rinką, ir Turkija yra ta šalis, kuri gali reaguoti greičiausiai į Europos poreikius – galėtų tiekti Europos rinkai 10–15 milijardų kubinių metrų dujų, naudodama TANAP ir BOTAŞ turimą infrastruktūrą, arba Europos šalys galėtų pasinaudoti Turkijos SGD infrastruktūra, kurios metinis pajėgumas yra 25 milijardai kubinių metrų.</p> <p><u>Bulgarija</u> Sausio 3 d. mėnesį Turkijos kompanija „Botaş“ pasirašė 13 metų trukmės gamtinių dujų tiekimo kontraktą su Bulgarijos kompanija „BulgarGaz“, pagal kurį kasmet įsipareigojo teikti Bulgarijai 1,5 mlrd. kubinių metrų dujų. Susitarimas taip pat apima prieigą prie Bulgarijos dujotiekio tinklų tranzito tikslais (būtent dėl šios nuostatos tapo įmanomus susitarimas su Vengrija). Šis dujų kiekis sudaro apie 50 proc. BG metinių poreikių.</p> <p><u>Vengrija</u> Rugpjūčio 20 d. mėnesį Turkijos kompanija „Botaş“ pasirašė susitarimą dėl gamtinių dujų tiekimo su Vengrijos kompanija „MVM CEEnergy“, pagal kurį Turkija tieks Vengrijai per 2024 m. 275 mln. kubinių metrų dujų. Šis dujų kiekis sudaro tik apie 3 proc. HU metinių poreikių.</p> <p><u>Rumunija</u> Rugsėjo 27 d. Turkijos kompanija „Botaş“ ir Rumunijos kompanija „OMV Petrom“ pasirašė susitarimą dėl gamtinių dujų tiekimo nuo 2023 m. spalio 1 d. iki 2025 m. kovo 31 d. Pagal susitarimą kasdien į Rumuniją bus eksportuojama po 4 mln. kubinių metrų dujų. Taip pat sutarta bendradarbiauti dujų išgavimo, transportavimo, saugojimo srityse bei plėtojant žaliosios energetikos technologijas.</p> <p><u>Moldova</u> Rugsėjo 28 d. Turkijos kompanija „Botaş“ pasirašė gamtinių dujų tiekimo kontraktą su Moldovos kompanija „East Gas Energy Trading“ – nuo spalio 1 d. į Moldovą kasdien bus tiekiama po 2 mln. kubinių metrų dujų.</p>	AnadoluAjansi
Nuo spalio 1 d. 20 proc. pakelta elektros energijos ir gamtinių dujų kaina pramoniniams ir komerciniams vartotojams. Šis kainos kėlimas namų ūkiams taikomų kainų nepalies.	
Turkijoje pernai suskystintų automobilinių dujų (SAD) rinka buvo apie 3,8 mln. Remiantis EMRA (Energijos rinkos reguliavimo tarnybos) rugpjūčio mėn. paskelbta sektoriaus ataskaita, SAD rinka Turkijoje sausio-birželio mėn., palyginti su praėjusiais metais, išaugo 28 proc. iki 2 mln. 171 tūkst. tonų.	AnadoluAjansi
Žemės ūkio sektoriui aktuali informacija	

Pokyčių rodiklis pagal Žemės ūkio-IPI grupes ir pogrupius						TUİK, 2023-07
Main and sub groups	Index	Monthly change (%)	Rate of change on December of the previous year (%)	Annual change (%)	Rate of change in 12 months moving averages (%)	
Agricultural-IPI	685.20	6.56	21.29	34.32	69.23	
Goods and services currently consumed in agriculture	671.35	5.71	18.25	29.17	67.33	
Seeds and planting stock	435.40	2.28	17.77	66.78	81.17	
Energy, lubricants	739.11	23.76	19.28	13.20	49.88	
Fertilizer and soil improvers	863.37	4.30	-6.62	2.26	60.76	
Plant protection and pesticides	427.43	1.65	15.02	28.84	57.17	
Veterinary expenses	359.81	18.80	85.66	95.89	50.61	
Animal feedingstuffs	675.20	-0.38	13.80	26.02	72.40	
Maintenance of materials	760.62	8.14	41.45	55.69	49.92	
Maintenance of buildings	951.71	8.33	28.46	51.70	89.99	
Other goods and services	607.65	8.46	57.70	89.23	83.43	
Goods and services contributing to agricultural investment	781.51	11.90	43.28	76.25	83.61	
Materials	683.44	10.79	42.63	85.83	90.22	
Farm buildings (non-residential)	1070.49	14.05	44.53	60.67	72.58	
Kita ekonominiam bendradarbiavimui aktuali informacija						TOBB
Artimiausio pusmečio pagrindinės tarptautinės parodos						
2023-10-11	Food-tech Eurasia 2023	Stambulas/ Tüyap parodų centras				
2023-10-19	WOODTECH 2023	Stambulas/ Stambulo parodų centras				
2023-10-25	Marmuro paroda	Bursa/ Tüyap parodų centras				
2023-11-11	Eurasia Door 2023 / Eurasia Glass 2023 / Eurasia Window 2023	Stambulas/ Tüyap parodų centras				
2023-11-15	Logitrans	Stambulas/ Dr. Mimar Kadir Topbaş parodų centras				
2023-11-22	Growtech 2023	Antalijs/ Antalijos parodų centras				
2023-12-13	41.International Istanbul Maternity Industry Expo	Stambulas/ Stambulo parodų centras				
Pilnas parodų sąrašas						
Automobilių platintojų ir mobilumo asociacijos (ODMD) rugsėjo mėnesio duomenimis, bendri automobilių ir lengvųjų komercinių transporto priemonių pardavimai Turkijoje sausio-rugsėjo 8 d., palyginti su tuo pačiu laikotarpiu pernai, išaugo 64.8 proc. ir siekė 857 tūkst. 575 vnt.						

AKTUALIOS TURKIJOS EKONOMINĖS INFORMACIJOS SUVESTINĖ

2023 m. rugsėjo mėn.

Automobilių pardavimas per minėtą laikotarpį išaugo 67 proc. iki 666 tūkst. 890 vnt., o lengvųjų komercinių transporto priemonių – 57,2 proc. iki 190 tūkst. 685 vnt.	
Sankcijos	
Jungtinės Valstijos įtraukė penkias Turkijos įmones į juodąjį sąrašą - trims Turkijos įmonėms buvo taikytos sankcijos už technologinės įrangos ir dalių tiekimą su gynyba susijusiems Rusijos gamintojams, įskaitant bepiločių gamintojus. Dar dvi Turkijos įmonės ir vienos iš jų savininkas buvo sankcionuoti už laivų remonto paslaugas Rusijos gynybos sektoriaus kontroliuojamiems arba su juo susijusiems laivams.	AFP: US hits Turkish firms in sanctions aimed at Russian economy KURMIS
Pasklido informacija, kad Šveicarijos gigantas Glencore importavo iš Turkijos 5 t Rusijos kilmės vario (vario plokščių gamintojas UMMC – Ural Mining and Metallurgical Company, kurios vadovams nuo 2022 m. ES ir JAV taiko sankcijas).	Pirminis šaltinis Financial Times